

הלכות שבת פרק ל

א. ארבעה דברים נאמרו בשבת שנים בתורה, ושנים מדברי סופרים והן מפרשין על ידי הנביאים: שבתורה "זכור" (שמות כו), ו"שמור" (דברים ה,יא); ושנתפרשו על ידי הנביאים, כבוד וענוג, שנאמר "וקראת לשבת ענג, לקדוש ה' מכבד" (ישעיהו נח,יג).

ב. איזה הוא כבוד זה שאמרו חכמים שמצוה על אדם לרחץ פניו ידיו ורגליו בחמין בערב שבת, מפני כבוד השבת. ומתעטף בציצית ויושב בכבד ראש, מיחל להקבלת פני השבת, כמו שהוא יוצא לקראת המלך. וחכמים הראשונים היו מקבצין תלמידיהן בערב שבת, ומתעטפים; ואומרים, בואו ונצא לקראת שבת המלך.

ג. ומכבוד השבת, שילבש כסות נקיה. ולא יהיה מלבוש החל, כמלבוש השבת; ואם אין לו להחליף, משלשל טליתו כדי שלא יהא מלבושו כמלבוש החל. ועזרא תקן שיהו העם מכבסים בחמישי, מפני כבוד השבת.

ד. אסור לקבץ סעודה ומשתה בערב שבת, מפני כבוד השבת. ומתר לאכל ולשתות, עד שתחשך; ואף על פי כן מכבוד השבת שימנע אדם מן המנחה ומעלה מלקבץ סעודה, כדי שיכנס לשבת כשהוא מתאוה לאכל.

ה. מסדר אדם שלחנו בערב השבת, ואף על פי שאינו צריך אלא לכזית, וכן מסדר שלחנו במוצאי שבת, ואף על פי שאינו צריך אלא לכזית כדי לכבדו בכניסתו, וביציאתו. וצריך לתקן ביתו מבעוד יום, לכבוד השבת; ויהיה נר דלוק, ושלחן ערוך, ומטה מצעת שכל אלו לכבוד שבת הן.

ו. אף על פי שיהיה אדם חשוב ביותר, ואין דרכו לקח דברים מן השוק, ולא להתעסק במלאכות שבבית חייב לעשות דברים שהן לצורך השבת בגופו, שזה הוא כבודו. חכמים הראשונים מהם מי שהיה מפצל העצים, לבשל בהן; ומהן מי שהיה מבשל, או מולח בשר, או גודל פתילות, או מדליק גרות; ומהן מי שהיה יוצא וקונה דברים שהוא צריך לשבת ממאכל ומשקה, אף על פי שאין דרכו בכך. וכל המרבה בדבר זה, הרי זה משבח.

ז. איזה הוא ענוג: זה שאמרו חכמים שצריך לתקן תבשיל שמן ביותר, ומשקה מבשם, הכל לשבת הכל לפי ממונו שלאדם. וכל המרבה בהוצאת שבת ובתקון מאכלים רבים וטובים, הרי זה משבח. ואם אין ידו משגת, אפלו עשה שלק וכיוצא בו משום כבוד השבת הרי זה ענג שבת; ואינו חייב להצר לעצמו, ולשאל מאחרים כדי להרבות במאכל שבת: אמרו חכמים הראשונים, עשה שבתך כחל, ואל תצטרך לבריות.

ח. מי שהיה ענג ועשיר, והרי כל ימיו כשבת צריך לשנות מאכל שבת, ממאכל החל. ואם אי אפשר לשנות, משנה זמן האכילה: אם היה רגיל להקדים, מאחר; ואם היה רגיל לאחר, מקדים.

ט. חייב אדם לאכל שלוש סעודות בשבת אחת ערבית, ואחת שחרית, ואחת במנחה. וצריך להזהר בשלוש סעודות אלו,

שלא יפחת מהן כלל; ואפלו עני המתפרנס מן הצדקה, סועד שלוש סעודות. ואם היה חולה מרב האכילה, או שהיה מתענה פטור משלוש סעודות. וצריך לקבץ כל סעודה משלשתן על היין, ולבצע על שתי פירות. וכן, בימים טובים.

י. אכילת בשר ושתיית יין בשבת, ענוג הוא לה והוא, שהיתה ידו משגת. ואסור לקבץ סעודה על היין בשבת ובימים טובים, בשעת בית המדרש; אלא כך הוא מנהג הצדיקים יתפלל אדם בשבת שחרית ומוסף בבית הכנסת, ויבוא לביתו ויסעד סעודה שניה, וילך לבית המדרש יקרא וישמע עד המנחה, ויתפלל מנחה; ואחר כך יקבץ סעודה שלישית על היין, ויאכל וישתה עד מוצאי שבת.

יא. אסור לו לאדם שיהלך בערבי שבתות, יותר משלוש פרסאות מתחלת היום: כדי שיגיע לביתו ועוד היום רב, ויכין סעודה לשבת שהרי אין אנשי ביתו יודעין שהיום יבוא, כדי להכין לו. ואין צריך לומר, אם היה מתארח אצל אחרים שהרי מבישן, מפני שלא הכינו להן דבר הראוי לאורחין.

יב. אסור להתענות, ולזעק ולהתחנן ולבקש רחמים בשבת; ואפלו בצרה מן הצרות, שהצבור מתענין ומתריעין עליהן אין מתענין ולא מתריעין בשבת, ולא בימים טובים: חוץ מעיר שהקיפוח גויים או נהר, או ספינה המטרפת בים שמתריעין עליהן בשבת לעזר אותן, ומתחננין ומבקשין עליהן רחמים.

יג. אין צריך על עירות של גויים, פחות משלושה ימים קדם השבת, כדי שתתישב דעת אנשי המלחמה עליהן, ולא יהיו מבהלים וטרודים בשבת. ומפני זה אין מפליגין בספינה, פחות משלושה ימים קדם השבת, כדי שתתישב דעתו עליו קדם השבת, ולא יצטער יותר מדי; ולדבר מצוה, מפליג בים אפלו בערב שבת, ופוסק עמו לשבת, ואינו שובת. ומצור לצידון, וכיוצא בהן אפלו לדבר הרשות, מתר להפליג בערב שבת; ומקום שנהגו שלא יפליגו בערב שבת כלל, אין מפליגין.

יד. תשמיש המטה, מענג שבת הוא; לפיכך עונת תלמידי חכמים הבריאים, מלילי שבת ללילי שבת. ומתר לבצל בתולה לכתחלה בשבת, ואין בזה משום חובל ולא משום צער לה.

טו. השבת ועבודה זרה כל אחת משתייהן, שקולה כנגד שאר כל מצוות התורה; והשבת היא האות שבין הקדוש ברוך הוא ובינינו, לעולם. לפיכך כל העובר על שאר המצוות, הרי הוא בכלל רשעי ישראל; אבל מחלל שבת בפרהסיא, הרי הוא כעובד עבודה זרה ושניהם כגויים, לכל דבריהם.

טז. לפיכך משבח הנביא ואומר, "אשרי אנוש יעשה זאת, וכן-אדם יחזיק בה שמר שבת מחללו . . ." (ישעיהו נב, ב). וכל המשמר את השבת כהלכתה, ומכבדה ומענגה כפי כוחו כבר מפרש בקבלה שכרו בעולם הזה, יתר על השכר הצפון לעולם הבא, שנאמר "אז, תתענג על-ה', והרפכתה, על-במתי ארץ; והאכלתה, נחלת יעקב אביך כי פי ה', דבר" (ישעיהו נח, יד).